

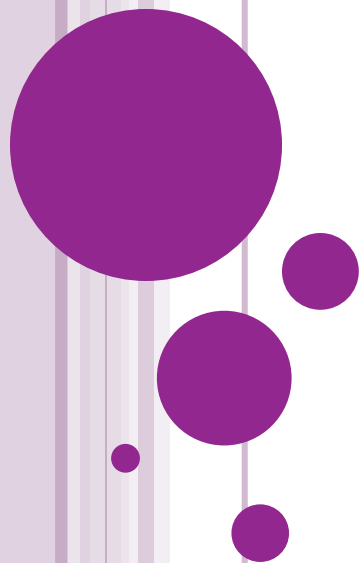
انجمن جاواکاپ تقدیم می‌کند

دوره برنامه‌نویسی جاوا

ظرف‌ها و ساختمان‌های داده

Containers and Data Structures

صادق علی اکبری

- کلیه حقوق این اثر متعلق به انجمن جاواکاپ است
- بازنشر یا تدریس آن چه توسط جاواکاپ و به صورت عمومی منتشر شده است، با ذکر مرجع (جاواکاپ) بلامانع است
- اگر این اثر توسط جاواکاپ به صورت عمومی منتشر نشده است و به صورت اختصاصی در اختیار شما یا شرکت شما قرار گرفته، بازنشر آن مجاز نیست
- تغییر محتوای این اثر بدون اطلاع و تأیید انجمن جاواکاپ مجاز نیست

سرفصل مطالب

- ظرف‌ها و ساختمان داده‌ها در جاوا
- واسط‌ها و کلاس‌های مهم در این زمینه
- Collection, Set, List, Map
- ArrayList, LinkedList, HashSet, HashMap
- اشیاء مبتنی بر Hash و کاربرد متد hashCode
- مفهوم Iterator
- ترتیب و مقایسه اشیاء
- کلاس‌های کمکی Arrays و Collections
- سایر کلاس‌ها و واسط‌های مهم در زمینه ظرف‌ها
- آشنایی اولیه با کلاس‌های عام (Generics)

مقدمه

ظرف‌ها و ساختمان‌های داده

- جاوا دارای امکانات متنوعی برای نگهداری اشیاء است
- کلاس‌هایی مثل انواع لیست‌ها، مجموعه‌ها، جدول‌ها و ...
- هر یک از این کلاس‌ها، یک ساختمان داده (Data Structure) است
- هر نمونه ساختمان داده، یک ظرف (container) برای نگهداری اشیاء است
- امکانات و الگوریتم‌هایی بر روی اشیاء داخل ظرف هم پشتیبانی می‌شود
- مانند جستجو، تبدیل به انواع دیگر، مرتب‌سازی و ...
- امکاناتی که جاوا به این منظور ساخته : Java collections framework
- کتابخانه‌ای از کلاس‌ها و واسطه‌هایی که ساختمان‌های داده مختلف را ایجاد می‌کنند

لیست: نیازی که با آرایه تأمین نمی‌شود

محدودیت آرایه‌ها

- می‌دانیم آرایه، امکانی برای ایجاد ظرفی از اشیاء است

- مثال: فرض کنید آرایه‌ای از دانشجویان داریم

```
Student[] students = new Student[size];
```

- اما آرایه‌ها محدودیت‌هایی دارند. مثلاً نیازمندی‌های زیر را در نظر بگیرید:

- اگر طول موردنیاز آرایه (size) را پیشاپیش ندانیم، چه کنیم؟

- اگر بخواهیم بعد از ساختن یک آرایه، طول آن را افزایش دهیم چه کنیم؟

- اگر بخواهیم بعضی از عناصر و اعضای آرایه را حذف کنیم، چه کنیم؟

- راه‌حل ساده‌ای برای موارد فوق در آرایه‌ها وجود ندارد

- مثلاً متدی که یک خانه از آرایه را حذف کند یا طول آرایه را بیشتر کند

امکاناتی که آرایه‌ها ندارند

- تصور کنید که می‌توانستیم از آرایه‌ها، این‌گونه استفاده کنیم:

```
Student[] students = new Student[0];  
students.add(new Student("Ali Alavi"));  
students.add(new Student("Taghi Taghavi"));  
System.out.println(students[1]);  
students.remove(0);
```


- یعنی یک آرایه به طول صفر بسازیم
و بعداً عناصری به آن اضافه کنیم
یا برخی از عناصر آن را حذف کنیم
- اما چنین کاری با آرایه ممکن نیست و کد فوق اشکال نحوی دارد

ظرف‌هایی از اشیاء

- آن‌چه مطرح شد: نیاز به ظرفی از اشیاء (**object container**)
 - در واقع آرایه هم یک ظرف از اشیاء است، ولی محدودیت‌هایی دارد
 - امکاناتی مثل کم و زیاد کردن شیء از مجموعه داخل ظرف، در آرایه‌ها وجود ندارد
 - در جاوا، کلاس‌های مختلفی به عنوان ظرفی از اشیاء عمل می‌کنند
 - این کلاس‌ها امکانات موردنظر که در آرایه‌ها نیست، پشتیبانی می‌کنند
 - کلاس‌هایی مانند:
- ArrayList ، LinkedList ، HashSet ، HashMap و ...

مثال: کلاس ArrayList

- نمونه کاربرد کلاس `java.util.ArrayList`
- `ArrayList` مانند آرایه‌ای است که امکان تغییر اندازه (طول) آن وجود دارد (resizable array)

```
ArrayList students = new ArrayList();  
students.add(new Student("Ali Alavi"));  
students.add(new Student("Taghi Taghavi"));  
students.remove(0);
```

- در ابتدا، `ArrayList` خالی است، به مرور می‌توانیم عناصری به این فهرست اضافه یا کم کنیم
- شیء `students` در کد فوق، مانند ظرفی است که اشیاء مختلفی را در خود نگه می‌دارد
- اشکال شیء `students`: هر شیئی از هر نوعی قابل افزودن به `students` است
- اما معمولاً اعضای از یک جنس را در یک ظرف قرار می‌دهیم

محدود کردن نوع اشیاء لیست

```
ArrayList s = new ArrayList();  
s.add(new Student("Ali Alavi"));  
s.add("Taghi Taghavi");  
s.add(new Object());
```

- کد روبرو خطای کامپایل ندارد

- ولی معمولاً نمی‌خواهیم اجازه دهیم

که یک ظرف اشیائی از انواع مختلف را نگه دارد

- لیست‌ها، می‌توانند نوع اشیاء درون خود را مشخص کنند

- در کد زیر، به ظرف students فقط اشیائی از نوع Student می‌توان اضافه کرد:

```
ArrayList<Student> students = new ArrayList<Student>();
```

- به این تکنیک، اشیاء عام (generics) گفته می‌شود (بعداً در این باره صحبت می‌کنیم)

```
students.add(new Student("Ali Alavi"));  
students.add("Taghi Taghavi");  
students.add(new Object());
```


- مثال:

مثالهایی از ArrayList

```
ArrayList<Student> students = new ArrayList<Student>();  
students.add(new Student("Ali Alavi"));  
students.add(new Student("Taghi Taghavi"));  
students.remove(0);  
students.remove(new Student("Ali Alavi"));  
Student student = students.get(0);  
System.out.println(student);
```

```
ArrayList<String> names = new ArrayList<String>();  
names.add("Ali Alavi");  
names.add("Taghi Taghavi");  
names.remove(0);  
names.remove("Ali Alavi");  
String name = names.get(0);  
System.out.println(name);
```


واسط `java.util.List`

درباره واسط List

```
public class ArrayList<E>  
implements List<E>
```

- برخی متدهای مهم کلاس ArrayList :
 - `int size()` : طول فهرست
 - `boolean isEmpty()` : فهرست خالی است یا خیر
 - `boolean contains(Object o)` : وجود شیء موردنظر در فهرست
 - `add(E e)` : یک عضو به فهرست اضافه می کند
 - `remove(Object o)` : یک عضو از فهرست حذف می کند
 - `remove(int index)` : عضوی با شماره اندیس موردنظر را حذف می کند
 - `clear()` : همه اعضای فهرست را حذف می کند
 - `get(int index)` : عضوی که در اندیس موردنظر است را برمی گرداند
 - `indexOf(Object o)` : شماره اندیس عضو موردنظر را برمی گرداند
- نکته: کلاس ArrayList واسط `java.util.List` را پیاده سازی کرده است
- متدهای فوق همگی در واسط List تعیین شده اند


```

List<String> list = new ArrayList<String>();
Scanner scanner = new Scanner(System.in);
while (true) {
    String input = scanner.next();
    if (input.equalsIgnoreCase("exit"))
        break;
    list.add(input);
}
if (list.isEmpty()) {
    System.out.println("No string entered");
} else {
    System.out.println(list.size());
    if (list.contains("Ali"))
        System.out.println("Ali Found!");

    for (String s : list) {
        System.out.println(s);
    }
}

```

مثال

(for each)


```
interface List<E> {  
    int size();  
    boolean isEmpty();  
    boolean contains(Object o);  
    boolean add(E e);  
    boolean remove(Object o);  
    void clear();  
    E get(int index);  
    E set(int index, E element);  
    void add(int index, E element);  
    E remove(int index);  
    int indexOf(Object o);  
    int lastIndexOf(Object o);  
    List<E> subList(int fromIndex, int toIndex);  
}
```


- **ArrayList** ظرفی از اشیاء است: هر یک از مقادیر داخل آن، یک شیء است
- انواع داده اولیه (primitive types) نمی‌توانند در ArrayList قرار گیرند
- این محدودیت برای سایر انواع ظرف‌ها (مثل LinkedList و Set و ...) هم وجود دارد
- در واقع این محدودیت برای همه انواع عام (generics)، از جمله ظرف‌ها، وجود دارد
- این محدودیت برای آرایه وجود ندارد
- مثلاً `ArrayList<int>` غیرممکن است، ولی `int[]` مجاز است

تمرین عملی برای ArrayList

- ایجاد فهرستی از
 - اعداد
 - رشته‌ها
 - دانشجویان
- مرور: فهرست از انواع اولیه ممکن نیست
- استفاده از متدهای متنوع List برای این اشیاء
- تعریف شیء با ارجاع List و نمونه‌سازی با ArrayList
- تأکید بر import برای List و ArrayList

آرایه بهتر است یا ArrayList ؟

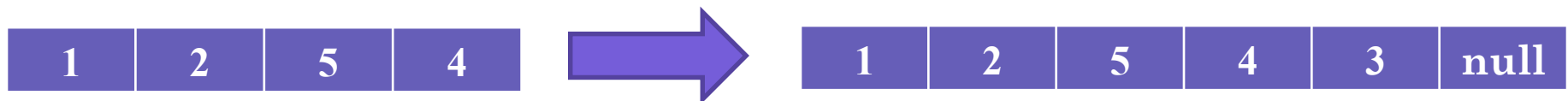
نگاهی به پیاده‌سازی کلاس ArrayList

```
public class ArrayList<E> implements List<E>, ... {  
    private Object[] elementData;  
    private int size;  
    public boolean add(E e) {  
        ensureCapacity(size + 1);  
        elementData[size++] = e;  
        return true;  
    }  
    public ArrayList(int initialCapacity) {  
        ...  
        this.elementData = new Object[initialCapacity];  
    }  
}
```

- برای حذف یک عضو ArrayList، خانه‌های بعدی در خانه قبلی کپی می‌شوند

- هنگام اضافه کردن یک عضو به ArrayList (مثلاً با کمک متد add)
- اگر آرایه‌ای که در دل ArrayList است حافظه کافی نداشته باشد (پر باشد)، یک آرایه جدید بزرگتر ایجاد می‌شود (معمولاً ۵۰٪ بزرگتر می‌شود) و همه اعضای آرایه قبلی در این آرایه کپی می‌شوند
- مثلاً اگر list یک ArrayList باشد که هر چهار خانه آرایه داخل آن پر باشد
- با فراخوانی `list.add(new Integer(3))` خواهیم داشت:

- حذف و اضافه از ArrayList ممکن است منجر به تعداد زیادی کپی ناخواسته شود

آرایه یا ArrayList؟ مسأله این است...

- گاهی آرایه و گاهی ArrayList بهتر است
- در هر کاربرد، باید انتخاب کنیم: مزایا و معایب هر یک را بررسی کنیم
- مزایای آرایه:
- امکان استفاده از انواع داده اولیه (مثل int و double)
- آرایه می‌تواند کارایی (performance) بیشتری داشته باشد
- مزایای ArrayList:
- ارائه متدها و امکاناتی که در آرایه نیست
- مانند اضافه و کم کردن اعضا به صورت پویا، جستجو در لیست و ...
- یادآوری: کلاس ArrayList با کمک یک آرایه پیاده‌سازی شده است
- در دل هر شیء از جنس ArrayList یک آرایه قرار دارد

تبدیل آرایه به ArrayList

- گاهی لازم است یک آرایه را به یک ArrayList تبدیل کنیم، یا برعکس
- مثال برای تبدیل آرایه به ArrayList:

```
String[] strings = {"ali", "taghi"};  
ArrayList<String> list = new ArrayList<String>();  
for (String str : strings)  
    list.add(str);
```

- مثال برای تبدیل ArrayList به آرایه:

```
String[] array = new String[list.size()];  
for (int i = 0; i < array.length; i++)  
    array[i] = list.get(i);
```

- راههای دیگری هم وجود دارد (بعداً می بینیم)

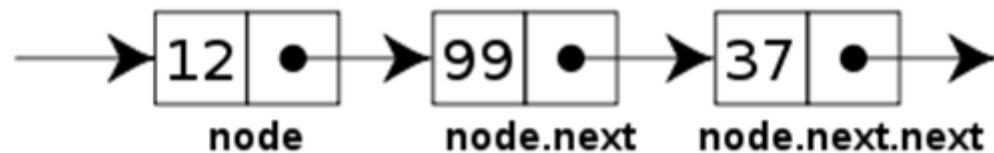

لیست پیوندی (LinkedList)

مفهوم لیست پیوندی (Linked List)

- لیست پیوندی یک ساختمان داده است (data structure)
- که در آن، برخلاف آرایه، همه اعضا پشت سرهم در حافظه قرار نمی‌گیرند
- بلکه هر عضو فهرست، محل (آدرس یا ارجاع) عضو بعدی را نگه می‌دارد

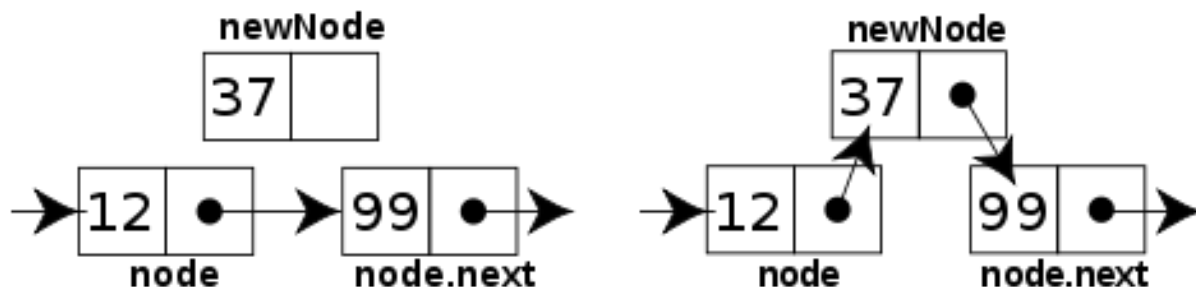

- برای اضافه کردن یک عضو به فهرست:
- یک شیء جدید ایجاد می‌شود
- و آخرین ارجاع (اشاره‌گر) به این شیء جدید اشاره خواهد کرد
- برای حذف یک عضو از فهرست: کافیست اشاره‌گر به این شیء، به شیء بعدی اشاره کند

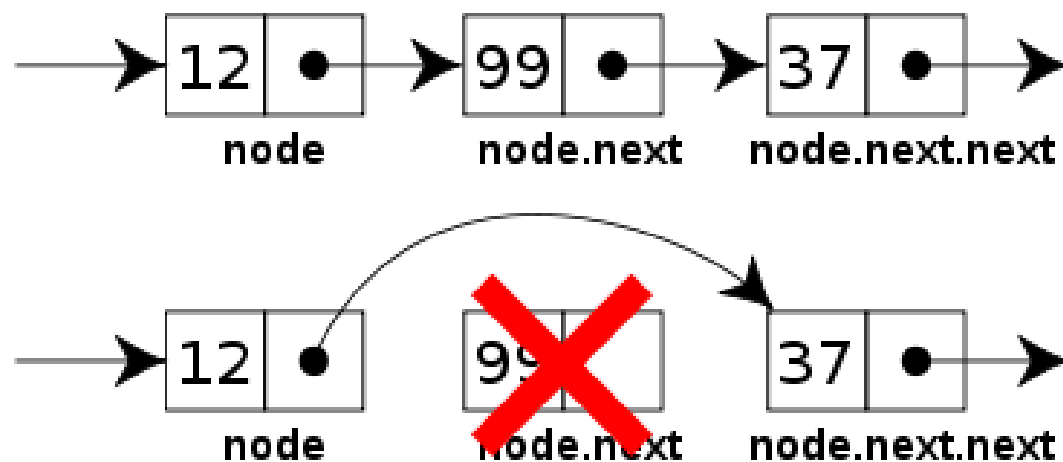

مرور حذف و اضافه به لیست پیوندی

● اضافه به لیست:

● حذف از لیست:

کلاس LinkedList

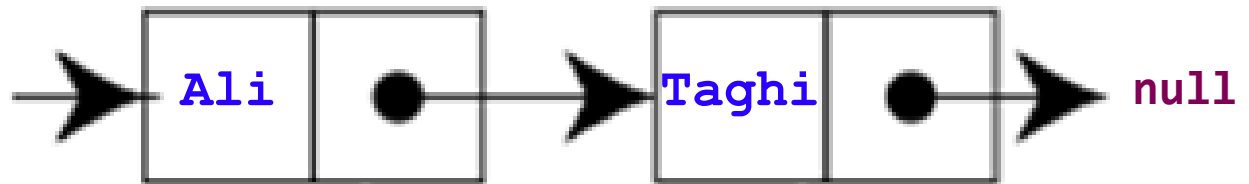
- کلاس `java.util.LinkedList` در جاوا پیاده‌سازی شده است
- یک لیست پیوندی دوطرفه که هر عضو، ارجاع به بعدی و قبلی دارد
- کلاس `LinkedList` هم مانند `ArrayList` واسط `List` را پیاده‌سازی کرده است
- پس همه متدهای مهم `List` را دارد، مانند `add` ، `get` ، `remove` و ...
- بنابراین نحوه کاربرد `LinkedList` مشابه `ArrayList` است
- ولی کارایی (performance) آن‌ها متفاوت است

```
LinkedList<Double> grades = new LinkedList<Double>();  
grades.add(new Double(18.5));  
grades.add(new Double(19.5));  
grades.add(new Double(17.5));  
for (Double d : grades)  
    System.out.println(d);
```


مثال برای لیست پیوندی

```
List<String> list = new LinkedList<String>();  
list.add("Ali");  
list.add("Taghi");  
System.out.println(list.get(1));  
list.remove("Taghi");  
for (String string : list) {  
    System.out.println(string);  
}
```


ArrayList بهتر است یا LinkedList؟

- کلاس‌های ArrayList و LinkedList واسط مشابهی را پیاده کرده‌اند (List)
- اما پیاده‌سازی متفاوتی دارند: درون هر LinkedList یک آرایه نیست، یک لیست پیوندی است
- در مجموع، کلاس ArrayList پرکاربردتر است
- البته در برخی موارد، استفاده از LinkedList کارتر است
- مثلاً: تعداد زیادی add و remove در لیست ← معمولاً لیست پیوندی بهتر است
- گاهی ArrayList برای افزودن یا حذف، مجبور به کپی تعداد زیادی از عناصر موجود می‌شود
- دسترسی فراوان به عناصر با کمک اندیس ← ArrayList بهتر است
- هزینه اجرای get(i) در ArrayList کم است
- ولی در لیست پیوندی i عنصر باید پیمایش شوند تا به عنصری با اندیس i برسیم

تمرین

- کار با متدهای متنوع List
- با کمک ArrayList و LinkedList

کوییز

- در کد زیر، متغیر list می‌تواند شیئی از نوع ArrayList یا LinkedList باشد

```
for(int i=0;i<1000000;i++){  
    for(int j=0;j<100;j++){  
        list.add(0, new Object());  
    }  
    for(int j=0;j<100;j++){  
        list.remove(0);  
    }  
}
```

- در کدام حالت این کد سریع‌تر اجرا می‌شود؟

```
List<Object> list = new ArrayList<Object>();  
List<Object> list = new LinkedList<Object>();
```


- تعداد زیادی حذف و اضافه در ابتدای ArrayList منجر به شیفت‌های فراوان می‌شود

- در کد زیر، list فهرستی از نوع ArrayList یا LinkedList است و شامل تعداد زیادی شیء است

```
Random random = new Random();  
Object temp;  
for(int i=0;i<100000;i++)  
    temp = list.get(random.nextInt(list.size()));
```

- اگر list یک ArrayList باشد کد فوق سریع تر اجرا می شود یا LinkedList؟

• پاسخ: ArrayList

- کد فوق، به دفعات به سراغ اندیسی تصادفی در میانه لیست می رود
- دسترسی به یک اندیس با متد get در ArrayList به مراتب سریع تر است

مجموعه (Set)

مجموعه (Set)

- معنای «مجموعه» در ریاضیات را به خاطر بیاورید:
 - تعدادی شیء متمایز که لزوماً بین اعضا ترتیبی وجود ندارد
 - مثلاً دو مجموعه زیر با هم برابر هستند
- $$\{1,2,3,1,4,2\} = \{4,3,2,1\}$$
- مجموعه (Set) یک واسط در جاوا است: `java.util.Set`
 - یکی از کلاس‌های جاوا که واسط `Set` را پیاده‌سازی می‌کند: `HashSet`

● مثال:

```
HashSet<String> set= new HashSet<String> ();  
set.add("Ali");  
set.add("Taghi");  
set.add("Naghi");
```



```

Set<String> set = new HashSet<String>();
set.add("Ali");
set.add("Taghi");
set.add("Taghi");
set.add("Ali");
set.add("Taghi");
System.out.println(set.size()); 2
for (String str : set)
    System.out.println(str); Taghi
                             Ali
set.remove("Ali");
System.out.println(set.contains("Ali")); false
System.out.println(set.contains("Taghi")); true
set.clear();
System.out.println(set.size()); 0
    
```


تفاوت‌های اصلی List و Set

- اشیاء داخل یک Set متمایز هستند، شیء تکراری در Set وجود ندارد
- اگر تلاش کنید شیئی تکراری به مجموعه اضافه شود، مجموعه تغییری نمی‌کند
- شیء تکراری: شیئی که با یکی از اعضای موجود مجموعه برابر است (براساس متد equals)
- اعضای List ترتیب دارند. بین اعضای Set لزوماً ترتیبی وجود ندارد
- واسط Set هیچ متدی که با اندیس کار کند، ندارد
- مثلاً در واسط Set ، متد `get(i)` نداریم، ولی در List داریم
- متدهای دیگری مثل موارد زیر هم در Set وجود ندارد:
- `set(int index, E element)`
- `int indexOf(Object o)`
- `int lastIndexOf(Object o)`
- `remove(int index)`

مجموعه یا لیست؟ کدام بهتر است؟

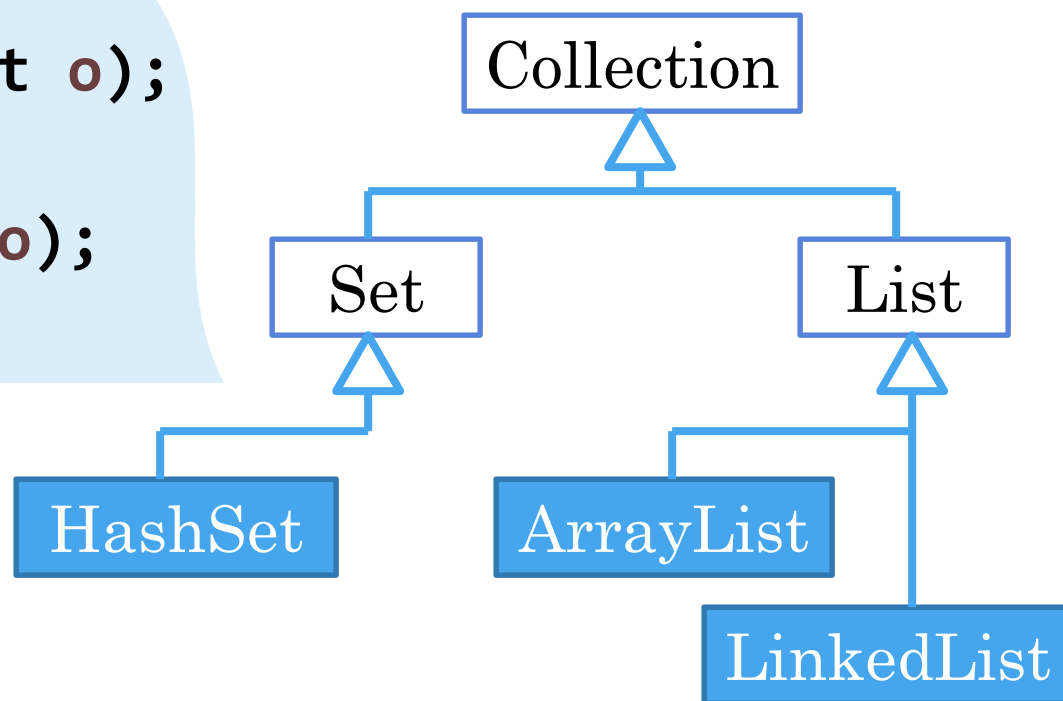
- در برخی کاربردها List و در برخی دیگر Set مناسب‌تر است
- List دسترسی به اعضا از طریق اندیس را ممکن می‌کند
- Set اجازه افزودن عضو تکراری به مجموعه را نمی‌دهد
 - تکراری بودن عضو جدید را چک می‌کند (سر بار محاسباتی)
 - می‌تواند از هدر رفتن حافظه جلوگیری کند (کاهش حافظه مصرفی)
- سؤال کلیدی: آیا در فهرست موردنظر، عضو تکراری مجاز است؟
 - اگر بله: List بهتر است، وگرنه Set بهتر است. مثال:
 - فهرست شماره دانشجویی اعضای یک دانشگاه: Set بهتر است
 - فهرست نمرات یک درس: List بهتر است (نمره تکراری ممکن است)

Collection

- واسط `java.util.Collection` در جاوا وجود دارد
- `List` و `Set` زیرواسط `Collection` هستند
- برخی از متدهای مهم `Collection` :

```
int size();  
boolean isEmpty();  
boolean contains(Object o);  
boolean add(E e);  
boolean remove(Object o);  
void clear();
```


تبدیل Collection به آرایه

- واسط Collection دو متد با نام toArray برای تبدیل به آرایه معرفی می کند:
- روش اول: `Object[] toArray()`
 - این متد پارامتری نمی گیرد
 - فهرست را به یک آرایه از Object ها تبدیل می کند
 - بدین ترتیب نوع واقعی اشیاء در آرایه معلوم نیست
- روش دوم: `T[] toArray(T[] a)`
 - در این روش، آرایه ای از اشیاء به عنوان پارامتر ارسال می شود
 - مقدار برگشتی از نوع داده مشخص شده است
 - اگر پارامتر موردنظر به اندازه کافی فضا داشته باشد، همان را پر می کند
 - وگرنه، یک آرایه جدید از همان جنس می سازد


```
ArrayList<Integer> list = new ArrayList<Integer>();  
list.add(new Integer(5));  
list.add(new Integer(4));  
list.add(new Integer(3));
```

```
Object[] array = list.toArray();  
for (Object object : array) {  
    Integer i = (Integer) object;  
    System.out.println(i);  
}
```

```
Integer[] array2 = list.toArray(new Integer[list.size()]);  
for (Integer i : array2)  
    System.out.println(i);  
Integer[] array3 = list.toArray(new Integer[0]);  
for (Integer i : array3)  
    System.out.println(i);
```

تمرین

- استفاده از Set و HashSet

- مرور ویژگی‌های Set : اعضای متمایز، عدم وجود ترتیب

- استفاده از Collection

اهمیت متدهای hashCode و equals

اهمیت تعریف متد equals در ساختمان داده‌های جاوا

- بسیاری از ساختمان داده‌های جاوا تساوی اعضای فهرست را بررسی می‌کنند
- مثلاً: متد contains به دنبال یک شیء مساوی شیء موردنظر می‌گردد
- این کار با کمک متد equals انجام می‌شود
- متد equals روی اشیاء فهرست فراخوانی می‌شود و شیء موردنظر به آن پاس می‌شود
- متدهایی مثل indexOf(Object o) و remove(Object o) نیز equals را صدا می‌کنند
- در مجموعه‌ها (مثل HashSet) تکراری بودن عضو جدید با کمک equals بررسی می‌شود
- بنابراین اگر بخواهیم ظرفی از جنس یک کلاس دلخواه داشته باشیم، باید متد equals مناسبی برای کلاس موردنظر پیاده‌سازی شده باشد


```
class Student {
    private String name;
    public Student(String name) {
        this.name = name;
    }
}
```

```
List<Student> list = new ArrayList<Student>();
list.add(new Student("Ali"));
System.out.println(list.contains(new Student("Ali")));
```

false

• راه حل: باید برای کلاس Student متد equals مناسبی پیاده کنیم

```
public boolean equals(Object obj) {
    Student other = (Student) obj;
    if (!name.equals(other.name))
        return false;
    return true;
}
```

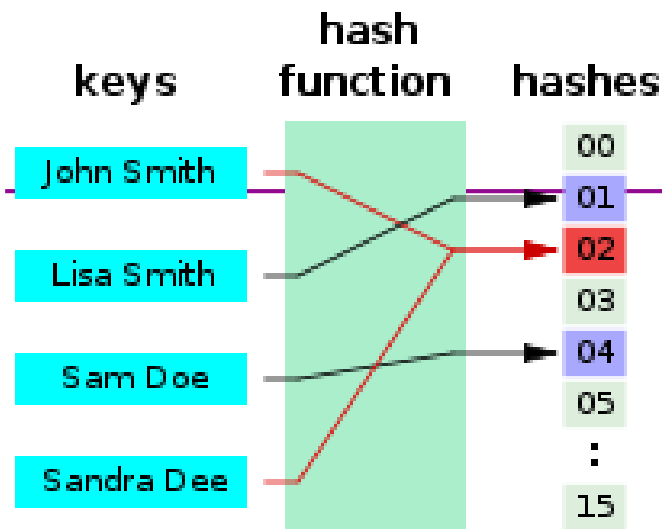
• مثلاً:

• البته متد equals فوق کامل و دقیق نیست

• جزئیاتی مثل null بودن پارامتر را بررسی نمی کند

ساختمان‌های داده مبتنی بر Hash

- برخی از ساختمان داده‌های جاوا مبتنی بر تکنیک Hash هستند (مانند HashSet و HashMap)
- تکنیک Hash :

- از هر شیء که قرار است ذخیره شود، یک عدد صحیح استخراج شود
- این عدد صحیح (hash)، مبتنی بر ویژگی‌های داخل شیء محاسبه شود
- از hash برای محاسبه محل ذخیره شیء استفاده می‌شود
- ممکن است دو شیء مقدار hash مساوی داشته باشند
- ولی تابع hash مناسب، اعدادی حتی‌الامکان متفاوت برای اشیاء متفاوت برمی‌گرداند
- دو شیء با ویژگی‌های مساوی، باید مقدار hash مساوی برگردانند (مقدار hash تصادفی نیست)

متد hashCode

- برخی از ساختمان داده‌های جاوا مبتنی بر تکنیک Hash هستند
- این کلاس‌ها، علاوه بر متد equals از متد hashCode استفاده می‌کنند
- متد hashCode از کلاس Object به همه کلاس‌ها به ارث می‌رسد
- می‌توانیم این متد را override کنیم و معنای مناسبی برای آن پیاده کنیم
- با کمک hashCode یک شیء به یک عدد صحیح (hash) تبدیل می‌شود
- از hash برای جایابی در حافظه و دسترسی سریع به اشیاء استفاده می‌شود
- متد hashCode مناسب، از فیلدهای شیء استفاده می‌کند و عددی حتی‌الامکان متفاوت برمی‌گرداند
- از امکانات IDE (مثلاً eclipse) برای تولید متدهای equals و hashCode استفاده کنید
- اگر برای مقایسه دو شیء متد equals مقدار true برمی‌گرداند، متد hashCode این دو شیء هم باید مساوی باشند، و نه لزوماً برعکس.


```
class Student {
    private String name;
    public Student(String name) {
        this.name = name;
    }
}
```

```
Set<Student> set = new HashSet<Student>();
set.add(new Student("Ali"));
System.out.println(set.contains(new Student("Ali")));
```

false

● راه حل:

- باید برای کلاس Student هم متد equals و هم hashCode مناسبی پیاده کنیم
- پیاده‌سازی equals کافی نیست، زیرا HashSet مبتنی بر hashCode کار می‌کند
- مثلاً:

```
public int hashCode() {
    return 31 + ((name == null) ? 0 : name.hashCode());
}
```


تمرین

● نقش hashCode و equals

- تولید خودکار این متدها
- استفاده در لیست و مجموعه
- تأکید و یادآوری: متد equals باید پارامتری از نوع Object بگیرد

نگاشت (Map)

نگاشت (Map)

- کلاس‌ها و واسط‌هایی که تا این‌جا دیدیم، همه Collection بودند
 - Collection, List, ArrayList, LinkedList, Set, HashSet, ...
- واسط دیگری به نام `java.util.Map` وجود دارد که یک Collection نیست
- یک Map مانند یک جدول یا نگاشت از اشیاء عمل می‌کند
 - همانند جدولی که دو ستون دارد (هر سطر یک زوج مرتب)
 - ستون اول را کلید (Key) و ستون دوم را مقدار (Value) می‌گویند
 - اعضای ستون اول (کلیدها) یکتا هستند: کلید تکراری نداریم
 - اعضای ستون دوم (مقادیر) ممکن است تکراری باشند
- مثال: یک map شامل نمرات دانشجویان:
(جدول یا نگاشتی از رشته‌ها به اعداد حقیقی)

کلید	مقدار
علی علوی	۱۸.۵
تقی تقوی	۱۹.۵
نقی نقوی	۱۸.۵

درباره Map

- نوع ستون اول و ستون دوم قابل تعیین است
- مثلاً در `Map<String, Double> map;` ← یک جدول است که:
 - کلید آن (ستون اول) رشته‌ها و مقادیر آن (ستون دوم) اعداد حقیقی هستند (نگاشتی از رشته به عدد حقیقی)
- `Map<Integer, Student>` ← نگاشتی از عدد صحیح به دانشجو
- هر نوع شیئی به عنوان کلید یا مقدار، قابل استفاده است
- انواع داده اولیه مثل `int` و `double` در هیچ‌یک از ظرف‌های جاوا قابل استفاده نیستند
- `Map` یک واسط است، یکی از کلاس‌هایی که `Map` را پیاده‌سازی کرده: `java.util.HashMap`


```
Map<Integer, String> map = new HashMap<Integer, String>();  
map.put(87300876, "Ali Alavi");  
map.put(87234431, "Taghi Taghavi");  
map.put(87300876, "Naghi Naghavi");  
String name = map.get(87300876);  
System.out.println(name);  
System.out.println(map.get(87234431));
```

Naghi Naghavi

Taghi Taghavi

• یادآوری:

- در کد فوق به جای Integer از int استفاده شده است
- تبدیل int به Integer به صورت خودکار انجام می شود (auto-boxing)
(از جاوا ۵ به بعد)

- نوع مورد استفاده در همه کلاس های java collections framework باید شیء باشند

نگاهی به واسط Map

```
public interface Map<K,V> {  
    V get(Object key);  
    V put(K key, V value);  
    int size();  
    boolean isEmpty();  
    boolean containsKey(Object key);  
    boolean containsValue(Object value);  
    V remove(Object key);  
    void putAll(Map m);  
    void clear();  
    Set<K> keySet();  
    Collection<V> values();  
}
```


تغییر مقدار با کمک put

- اگر سطری با کلید تکراری به یک map اضافه شود: مقدار قبلی آن کلید حذف می‌شود
- مثال: `Map<Integer, String> map = new HashMap<Integer, String>();`

- `map.put(76, "Ali")`

76	Ali

- `map.put(31, "Taghi")`

76	Ali
31	Taghi

- `map.put(76, "Naghi")`

76	Naghi
31	Taghi


```
Map<Student, Double> map = new HashMap<Student, Double>();  
map.put(new Student("Ali Alavi"), new Double(18.76));  
map.put(new Student("Taghi Taghavi"), new Double(15.43));  
map.put(new Student("Naghi Naghavi"), new Double(17.26));  
map.put(new Student("Naghi Naghavi"), new Double(15.26));  
map.remove(new Student("Naghi Naghavi"));
```

```
Double grade = map.get(new Student("Taghi Taghavi"));  
System.out.println("Grade of Taghi=" + grade);
```

```
for (Student student : map.keySet())  
    System.out.println(student.toString());
```

```
Double totalSum = 0.0;  
for (Double avg : map.values())  
    totalSum += avg;
```

```
System.out.println("Average = " + (totalSum / map.size()));
```

این برنامه به شرطی درست
کار می کند که متدهای
equals و hashCode به
Student خوبی در کلاس
پیاده سازی شده باشند

کوییز

کوئیز: خروجی برنامه زیر چیست؟

```
Map<String, String> map = new HashMap<String, String>();  
map.put("Laptop", "Computers");  
map.put("Shahnameh", "Books");  
map.put("Tablet", "Books");  
map.put("Tablet", "Computers");  
System.out.println(map.size());  
System.out.println(map.get("Tablet"));  
System.out.println(map.get("GOLESTAN"));  
System.out.println(map.containsKey("TABLET"));  
System.out.println(map.containsValue("Books"));
```

3
Computers
null
false
true

تمرین عملی

● تمرین Map

● متدهای

keySet○

values○

مفهوم پیمایشگر (Iterator)

مفهوم پیمایشگر (Iterator)

- تا قبل از جاوا ۵ ، امکان for each برای پیمایش وجود نداشت

- از جاوا ۵ به بعد، for each برای آرایه‌ها و collection ها ممکن شد

- مثال:

```
int[] array = {1,2,3,7}; List<Integer> list ;
for (int i : array) ...
    System.out.println(i); for (Integer i : list)
    System.out.println(i);
```

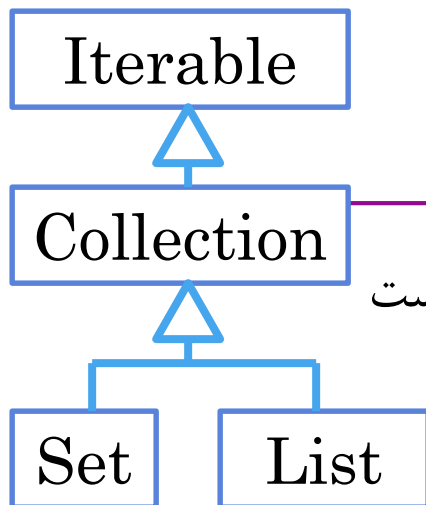
- قبل از جاوا ۵ با کمک iterator پیمایش روی collection ها انجام می‌شد

- این امکان همچنان وجود دارد و کاربردهایی نیز دارد

- مثال:

```
List<Integer> list = ... ;
Iterator<Integer> iterator = list.iterator();
while(iterator.hasNext()){
    Integer i = iterator.next();
    System.out.println(i);
}
```


- متد **iterator** در واسط **java.lang.Iterable** تعریف شده است

- واسط **Collection**، از واسط **Iterable** ارث‌بری کرده است

- بنابراین **List** ها و **Set** ها همگی **Iterable** هستند

- در واقع همه کلاس‌هایی که **Iterable** هستند، امکان **for each** دارند

- امکان **for each** در نسخه‌های جدید جاوا با کمک **iterator** پیاده شده است

```
public interface Iterable<T> {  
    Iterator<T> iterator();  
    ...  
}
```

```
public interface Iterator<E> {  
    boolean hasNext();  
    E next();  
    void remove();  
}
```

```
public interface Collection<E> extends Iterable<E> {...}
```



```
List<Integer> list = new ArrayList<Integer>();
for(int i=0;i<10;i++)
    list.add(i);

Iterator<Integer> iterator = list.iterator();
while(iterator.hasNext()){
    Integer value = iterator.next();
    if(value%2==0)
        iterator.remove();
}
System.out.println(list.size());
```

5

تغییر همزمان در یک ظرف

تغییر همزمان (Concurrent Modification)

- فرض کنید: چند بخش برنامه به صورت همزمان در حال استفاده از یک ظرف باشند (مثلاً یک لیست یا مجموعه)
- و در همین حال، یک بخش از برنامه، تغییری در ظرف ایجاد کند
- مثلاً شیئی به آن اضافه یا کم کند
- این **تغییر همزمان** نباید ممکن باشد
- زیرا یک ظرف توسط یک بخش در حال پیمایش است و در بخش دیگری تغییر می‌کند
- مثلاً شاید در بخشی که پیمایش انجام می‌شود، روی طول ظرف حساب شده باشد
- و یا شیئی که پیمایش و پردازش شده، توسط بخش دیگری از برنامه حذف شود
- جاوا از تغییر همزمان جلوگیری می‌کند

مفهوم شکست سریع (Fail Fast)

- اگر یک ظرف به واسطه یکی از متدهایش تغییر کند، همه `iterator` هایی که قبلاً روی این ظرف گرفته شده، غیرمعتبر می‌شوند
- هر عملیاتی که از این پس روی این `iterator` های غیرمعتبر انجام شود، منجر به پرتاب خطای `ConcurrentModificationException` می‌شود
- به این تکنیک، شکست سریع (Fail Fast) گفته می‌شود
- با تغییر یک ظرف توسط یک `iterator`، سایر `iterator` ها غیرقابل استفاده می‌شوند
- این تکنیک، روش جاوا برای جلوگیری از تغییر همزمان است

```
Collection<String> c = new ArrayList<String>();  
Iterator<String> itr = c.iterator();  
c.add("An object");  
String s = itr.next();
```

مثال:

`itr` نامعتبر می‌شود

پرتاب `ConcurrentModificationException`

مثال دیگری برای ConcurrentModificationException

```
List<String> list = new ArrayList<String>();
```

```
list.add("A");
```

```
list.add("B");
```

```
list.add("C");
```

```
for (String s : list)
```

```
if(s.equals("A"))
```

```
list.remove(s);
```

بلافاصله بعد از اجرای متد remove روی این خط خطا دریافت می کنیم

iterator ای که با کمک آن حلقه for در حال اجراست نامعتبر می شود

کوییز

- متدی بنویسید که لیستی از رشته‌ها به عنوان پارامتر بگیرد
- و همه رشته‌هایی که با Ali شروع می‌شوند را از لیست حذف کند

```
void removeAlis(List<String> names){...}
```



```
void removeAli(List<String> list) {  
    for (String string : list)  
        if (string.startsWith("Ali"))  
            list.remove(string);  
}
```

- این راه حل منجر به ConcurrentModificationException می شود


```
public static void removeAli(List<String> list){  
    Iterator<String> iterator = list.iterator();  
    while(iterator.hasNext()) {  
        String string = iterator.next();  
        if(string.startsWith("Ali"))  
            iterator.remove();  
    }  
}
```


یک راه حل صحیح دیگر

```
public static void removeAli(List<String> list){  
    for (int i = list.size()-1; i >= 0; i--)  
        if(list.get(i).startsWith("Ali"))  
            list.remove(i);  
}
```


مقایسه ترتیب اشیاء

مقایسه دو شیء

- گاهی لازم است دو شیء با هم مقایسه شوند و ترتیب آنها مشخص شود (کدام یک کوچکتر است؟)

- متد `equals` ، فقط تساوی اشیاء را بررسی میکند

- برای بسیاری از انواع داده (کلاس) معنای مشخصی برای «ترتیب» اشیاء وجود دارد
- و این معنا باید برای برخی از انواع داده تعریف شود. مثال:

"Apple"<"Orange"	$5 < 6$
دانشجو علوی < دانشجو تقوی (براساس معدل)	اول تیر ۱۳۹۴ < پنج خرداد ۱۳۹۴

- ولی برای داده‌های غیر عددی، عملگرهای مقایسه‌ای (< و > و <= و >=) کار نمی‌کنند
- کاربرد مقایسه اشیاء: مرتب‌سازی و جستجوی سریع‌تر (مثلاً در ظرفی از اشیاء)


```
public interface Comparable<T> {
    public int compareTo(T o);
}
```

واسط Comparable

- اگر کلاسی واسط Comparable را پیاده کند، یعنی برای اشیاء این شیء ترتیب معنا دارد
- متد compareTo : شیء جاری را با پارامتر متد مقایسه می کند و یک عدد برمی گرداند
- منفی، صفر و مثبت بودن این عدد به ترتیب یعنی این شیء کوچک تر، مساوی یا بزرگ تر از

پارامتر متد است

```
class java.util.Date implements Comparable<Date>{
```

```
    public int compareTo(Date anotherDate) {
        long thisTime = getMillisOf(this);
        long anotherTime = getMillisOf(anotherDate);
        return (thisTime<anotherTime ? -1 :
                (thisTime==anotherTime ? 0 : 1));
    }
}
```

مثال

//Deprecated Constructors:

```
Date d1 = new Date(2015, 10, 21);
Date d2 = new Date(2013, 7, 26);
Date d3 = new Date(2013, 7, 26);
System.out.println(d1.compareTo(d2));
System.out.println(d2.compareTo(d1));
System.out.println(d2.compareTo(d3));
```

1

-1

0

برای هر کلاس جدید که ترتیب اشیاء در آن معنی و اهمیت دارد، کلاس را فرزند Comparable کنید و متد compareTo مناسب برای آن پیاده سازی کنید

واسط Comparator

- گاهی می‌خواهیم اشیاء را با ترتیبی غیر از آنچه خودشان تعریف کرده‌اند مقایسه کنیم
- مثلاً کلاس دانشجو واسط Comparable را پیاده‌سازی کرده و متد compareTo را بر اساس معدل دانشجو تعریف کرده ولی ما می‌خواهیم فهرست دانشجویان را بر اساس «سن» مرتب کنیم (ترتیب بر اساس سن)
- گاهی نیز می‌خواهیم اشیائی را مقایسه کنیم که کلاسشان Comparable نیست
- در این موارد واسط java.util.Comparator را برای مقایسه این اشیاء پیاده‌سازی می‌کنیم

```
public interface Comparator<T> {  
    int compare(T o1, T o2);  
}
```


مثال برای Comparator

```
class Student implements Comparable<Student> {  
    int age;  
    double grade;  
    public int compareTo(Student s) {  
        return (this.grade<s.grade ? -1 :  
                (this.grade==s.grade ? 0 : +1));  
    }  
    public Student(int age, double grade) {  
        this.age = age;  
        this.grade = grade;  
    }  
}
```

```
class StudentComparator implements Comparator<Student>{  
    public int compare(Student s1, Student s2) {  
        return s1.age<s2.age? -1:(s1.age==s2.age?0 : +1);  
    }  
}
```

```
StudentComparator comparator = new StudentComparator();  
Student s1 = new Student(21, 17.5);  
Student s2 = new Student(20, 18.5);  
System.out.println(s1.compareTo(s2));  
System.out.println(comparator.compare(s1,s2));
```

-1
1

کلاس‌های کمکی Collections و Arrays

کلاس‌های Arrays و Collections

- جاوا دو کلاس، با متدهای کمکی مفید برای کار با آرایه‌ها و Collection ها ارائه کرده است
- کلاس `java.util.Arrays` برای کار با آرایه‌ها
- کلاس `java.util.Collections` برای کار با Collection ها
- این کلاس‌ها دارای متدهای استاتیک متنوعی هستند، برای:
 - کپی اشیاء درون آرایه یا ظرف
 - پر کردن همه اعضا با یک مقدار مشخص (`fill`)
 - جستجو (`search`)
 - مرتب‌سازی (`sort`)
 - و ...

مثال برای کاربرد Arrays

```
Random random = new Random();
Long[] array = new Long[100];
Arrays.fill(array, 5L);
Long[] copy = Arrays.copyOf(array, 200);
for (int i = 100; i < copy.length; i++)
    copy[i] = random.nextLong()%10;
//An unmodifiable list:
List<Integer> asList = Arrays.asList(1, 2 , 3, 4);
List<Long> asList2 = Arrays.asList(array);
Arrays.sort(array);
int index = Arrays.binarySearch(array, 7L);
int[] a1 = {1,2,3,4};
int[] a2 = {1,2,3,4};
System.out.println(a1==a2); false
System.out.println(a1.equals(a2)); false
System.out.println(Arrays.equals(a1, a2)); true
System.out.println(a1); [I@7852e922
System.out.println(a1.toString()); [I@7852e922
System.out.println(Arrays.toString(a1)); [1, 2, 3, 4]
```

```

List<String> list = new ArrayList<String>();
Collections.addAll(list, "A", "Book", "Car", "A");
int freq = Collections.frequency(list, "A"); 2
Collections.sort(list); A, A, Book, Car
Comparator<String> comp = new Comparator<String>(){
    public int compare(String o1, String o2) {
        return o1.length() < o2.length() ? -1 :
            (o1.length() == o2.length() ? 0 : +1);
    }
};
Collections.sort(list, comp); A, A, Car, Book
Collections.reverse(list);
String min = Collections.min(list); A
String max = Collections.max(list); Car
String max2 = Collections.max(list, comp); Book
Collections.shuffle(list);
Collections.fill(list, "B");

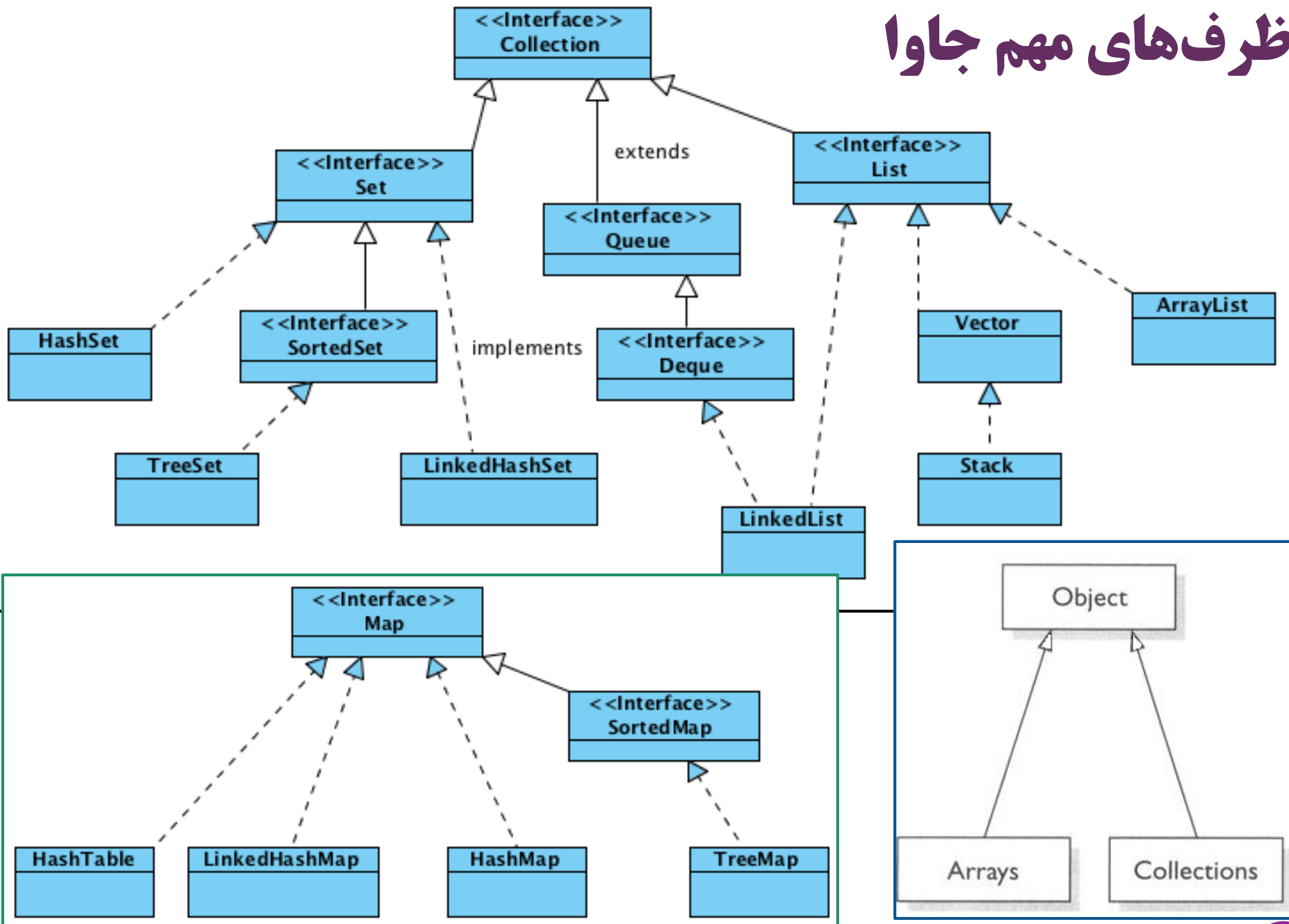
```

مثال برای کاربرد Collections

سایر ظرفها

ظرف‌های مهم جاوا

مرور برخی واسط‌ها و کلاس‌های مهم دیگر

نام	نوع	پدر	توضیح
SortedSet	واسط	Set	یک مجموعه مرتب
TreeSet	کلاس	SortedSet	یک مجموعه مرتب که براساس یک درخت پیاده شده
SortedMap	واسط	Map	یک نگاشت (جدول) که بر اساس کلیدهایش مرتب است
TreeMap	کلاس	SortedMap	نگاشت مرتبی (براساس کلید) که با درخت پیاده شده
Queue	واسط	Collection	یک صف از اشیاء (FIFO)
PriorityQueue	کلاس	Queue	یک صف اولویت‌دار (بر اساس مقایسه و ترتیب اشیاء)
Stack	کلاس	Vector	یک پشته از اشیاء (LIFO)

اشاره به برخی مفاهیم

- برخی از ظرف‌ها synchronized هستند (Synchronized Collections)
 - ظرف‌هایی که استفاده از آن‌ها در چند thread همزمان، امن است
 - کلاس‌های thread-safe (مراجعه به مبحث thread)
 - مثل ConcurrentHashMap و Vector
 - اگر نیازی به استفاده همزمان از اشیاء کلاس نیست، از اینها استفاده نکنید
- برخی ظرف‌ها غیرقابل تغییر هستند (Unmodifiable Collections)
 - فقط می‌توانیم اعضای آن‌ها را پیشمایش کنیم (کم‌وزیاد کردن اعضا ممکن نیست)
 - مثال:

```
List<String> unmod1 = Arrays.asList("A", "B");  
List<String> mod1 = new ArrayList<>(unmod1);  
Collection<String> unmod2 = Collections.unmodifiableCollection(mod1);
```


- امکان عدم ذکر نوع عام (generic) هنگام ایجاد شیء

- از جاوا ۷ به بعد

```
List<String> mylist1 = new ArrayList<String>();  
List<String> mylist2 = new ArrayList<>();
```

```
Set<Integer> set1 = new HashSet<Integer>();  
Set<Integer> set2 = new HashSet<>();
```

```
Map<String, Integer> m2 = new HashMap<String, Integer>();  
Map<String, Integer> m1 = new HashMap<>();
```


کوییز

```

class Car implements Comparable<Car> {
    String name;
    Integer price, speed;
    public Car(String name, Integer price, Integer speed) {
        this.name = name;
        this.price = price;
        this.speed = speed;
    }
    public int compareTo(Car o) {
        return this.price.compareTo(o.price);
    }
}

```

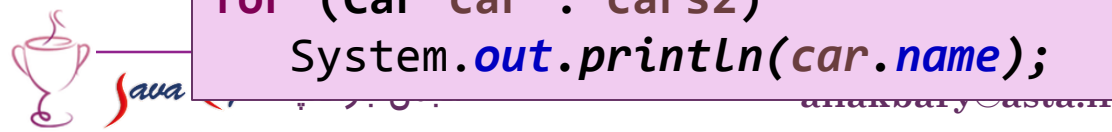
```

Comparator<Car> comp = new Comparator<Car>() {
    public int compare(Car o1, Car o2) {
        return o1.speed.compareTo(o2.speed);
    }
};
Set<Car> cars1 = new TreeSet<>(comp);
Collections.addAll(cars1, new Car("Pride", 20, 200),
    new Car("Samand", 25, 180));
Set<Car> cars2 = new TreeSet<>(cars1);
for (Car car : cars1)
    System.out.println(car.name);
for (Car car : cars2)
    System.out.println(car.name);

```

خروجی
برنامه
زیر
چيست؟

Samand
Pride
Pride
Samand

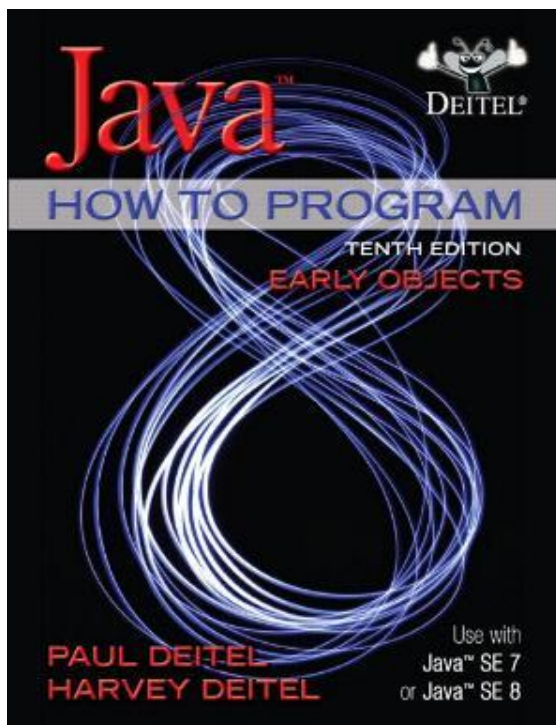
جمع بندی

- واسط‌ها و کلاس‌های مهم در زمینه ظرف‌ها و ساختمان داده‌ها در جاوا
 - Collection, Set, List, Map
 - ArrayList, LinkedList, HashSet, HashMap
- اشیاء مبتنی بر Hash و کاربرد متد hashCode
- مفهوم Iterator
- ترتیب و مقایسه اشیاء: Comparable و Comparator
- کلاس‌های کمکی Arrays و Collections
- کلاس‌ها و واسط‌های مهم در حوزه ظرف‌ها

- فصل ۱۶ کتاب دایتل

Java How to Program (Deitel & Deitel)

16 Generic Collections **684**

- تمرین‌های همین فصل از کتاب دایتل

- تعدادی عدد از کاربر بگیرید و سپس:
- اعداد را به ترتیب صعودی مرتب کنید و سپس چاپ کنید
- اعداد را به ترتیب نزولی مرتب کنید و سپس چاپ کنید
- یک کلاس خودرو تعریف کنید و اطلاعات چندین خودرو را در یک Set قرار دهید
- مفهوم تساوی دو خودرو را با «تساوی نام آنها» پیاده کنید
- مطمئن شوید که اگر دو خودروی همنام به مجموعه اضافه شود، خودروی دومی اضافه نمی‌شود
- جدولی (map) با کلید شماره دانشجویی و مقدار شیء دانشجو ایجاد کنید
- اطلاعات این جدول را از کاربر بگیرید
- متدی بنویسید که این جدول را بگیرد و جدولی با کلید «نمره» و مقدار «تعداد» برگرداند

جستجو کنید و بخوانید

- موضوعات پیشنهادی برای جستجو:
- امکانات جاوا ۸ و جویبارها (Stream)
- ارتباط برنامه‌نویسی multi-thread با مبحث ظرف‌ها
- چه کلاس‌هایی در نسخه‌های قدیمی جاوا وجود داشته‌اند که منسوخ شده‌اند؟
(به خصوص قبل از نسخه ۱.۲)
- چه امکانات دیگری در کلاس‌های کمکی Arrays و Collections هست؟
- چه امکانات مفیدی در این کلاس‌ها پیاده‌سازی نشده است؟
- مثلاً Apache Commons چه امکاناتی فراهم کرده است؟

پایان

- جلسه شماره ۱۴: ظرف ها و ساختمان های داده
- اسلاید شماره ۳۹
- دقیقه ۴۸ در فیلم آموزشی
- آن چه گفته شده بود:
- اگر شیئی تکراری به مجموعه اضافه شود، شیء قدیمی حذف می شود
- آن چه صحیح است:
- اگر تلاش کنید شیئی تکراری به مجموعه اضافه شود، مجموعه تغییری نمی کند
- شیء تکراری: شیئی که با یکی از اعضای موجود مجموعه برابر است (براساس متد equals)
- بنابراین اگر سعی کنید یک شیء تکراری به یک Set اضافه کنید، شیء جدید جایگزین شیء قبلی نمی شود، بلکه شیء قبلی حفظ می شود و شیء جدید به مجموعه اضافه نمی شود

- جلسه شماره ۱۴: ظرف ها و ساختمان های داده

- اسلاید شماره ۹۷

- دقیقه ۱۵۱ در فیلم آموزشی (۲ ساعت و ۳۱ دقیقه بعد از شروع ویدیو)

- آن چه گفته شده بود:

- مطمئن شوید که اگر دو خودروی همنام به مجموعه اضافه شود، خودروی اول حذف می شود

- آن چه صحیح است:

- مطمئن شوید که اگر دو خودروی همنام به مجموعه اضافه شود، خودروی دومی اضافه نمی شود

